

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Stable Peace

Tuitjer, H.

Citation

Tuitjer, H. (1984). Boekbespreking van: Stable Peace. *Acta Politica*, 19: 1984(3), 389-390. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452481>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452481>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Boekbesprekingen

Kenneth Boulding, **Stable peace**, Austin, Texas University Press, 1978, 143 blz.

In deze onzekere tijd, waarin oorlog met inzet van kernwapens door velen niet langer onmogelijk wordt geacht, is het van grote waarde kennis te nemen van optimistischer geluiden. Dit optimisme moet dan uiteraard wel realistisch zijn en werkelijke kansen bieden op overleving. Kenneth E. Boulding is een voorbeeld van dit optimisme. Zijn boek is de weergave van een aantal lezingen dat hij gaf aan de Universiteit van Texas. De schrijver hanteert een denkschema waarin vier uitkomsten optreden: stabiele oorlog en stabiele vrede, en onstabiele oorlog en onstabiele vrede. In zijn zienswijze wordt de ontwikkelingsgang der mensheid gekenmerkt door de opeenvolging van stabiele oorlog, via onstabiele oorlog naar stabiele vrede. Volgens Boulding is er sprake van steeds meer stabiele vrede. Stabiele oorlog wil in dit schema zeggen dat alle elementen ten gunste van oorlog meer gewicht in de schaal leggen dan elementen die vrede bevorderen. Bij onstabiele oorlog slaat de schaal al minder ver door. Stabiele vrede ten slotte is het tegendeel van stabiele oorlog.

Volgens de schrijver is de legitimiteit van oorlog sterk afgenomen, vooral door de fatale gevolgen die een oorlog nu heeft. De doctrine van de 'rechtvaardige oorlog' is alleen nog bruikbaar voor revolutionaire oorlogvoering of voor een machtswisseling *binnen* een land. Nucleaire oorlog op internationale schaal valt in alle omstandigheden buiten dat kader.

Vrede is tot nu toe nimmer bereikt door zorgvuldig gepland beleid. Volgens Boulding dient hierin verandering te komen. Zijn boek is dan ook een pleidooi voor een vredesbeleid. In vroeger tijden was een vredesbeleid niet nodig, want oorlog was een uitzonderlijke situatie en de gevolgen waren beperkt. In de huidige tijd echter bestaat het reële gevaar dat oorlog tot de ondergang van het menselijk leven op aarde leidt. Dit maakt een vredesbeleid noodzakelijk. Onderdelen van een dergelijk beleid zijn bij voorbeeld verdragen en VN-instellingen maar ook stilzwijgende en ongedocumenteerde overeenkomsten. Verder merkt Boulding op dat de meeste geschillen om bepaalde territoria gaan. Daarom stelt hij voor nationale grenzen van de politieke agenda te verwijderen. Hoe dit in de praktijk gerealiseerd moet worden blijft echter duister. De Falklandoorlog illustreert evenwel de actualiteit van territoriale geschillen.

De auteur ziet in de toekomst een belangrijke rol voor het vredesonderzoek weggelegd. Dit onderzoek staat nog in de kinderschoenen, maar de bijdrage van vredesonderzoek aan stabiele vrede kan zeer groot zijn. De schrijver besluit met op te merken dat het zoeken naar vrede een evolutionair proces is; mensen moeten leren vrede tot stand te brengen. In ieder geval zijn we volgens Boulding op de goede weg.

De kracht van het boek ligt in de eenvoud van de gedane voorstellen en suggesties. In welke mate Bouldings ideeën een bijdrage zullen zijn aan het tot stand komen van stabiele vrede kan alleen de toekomst leren. Aan de leesbaarheid en begrijpelijkheid van dit boek zal het niet liggen.

H. Tuitjer

C. B. Wels, **Aloofness & Neutrality: Studies on Dutch Foreign Relations and Policy-Making Institutions**, Utrecht (HES Publishers), 1982, 232 p.

Het proefschrift van de Utrechtse historicus C. B. Wels, *Aloofness & Neutrality*, bestaat uit een zevental merendeels eerder gepubliceerde artikelen over geschiedkundige aspecten van de Nederlandse buitenlandse politiek. Behandeld worden: de onderwerpen afzijdigheid en neutraliteit, de Nederlandse buitenlandse betrekking tussen 1813 en 1945, de koloniën als constante factor in de buitenlandse politiek, de buitenlandse politieke instituties van 1580 tot 1980, Nederland in de negentiende eeuwse Europese diplomatie, de consulaire dienst tussen 1813 en 1873 en Van Karnebeeks breuk met traditie.

De artikelen zijn niet opnieuw geredigeerd of met elkaar in verband gebracht. Dat is jammer, want overlappingsen of ogenschijnlijke tegenstrijdigheden worden nu niet weggelaten. Is het bijvoorbeeld wel juist te stellen dat er in Nederland *nooit* enige relatie zou hebben bestaan tussen de tendentie tot neutraliteit en het vurig streven ('zeal') naar ontwapening (blz. 19)? Op blz. 82 laat de auteur blijken dat hij zich er heel goed van bewust is dat het met de Nederlandse defensie bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog maar treurig gesteld was. Zou dat nu helemaal niets met dat streven naar neutraliteit te maken hebben gehad? Deze studies zouden aan belang hebben gewonnen, als de schrijver een poging zou hebben gedaan zijn bevindingen in een afrondend of concluderend hoofdstuk samen te vatten. Nu wordt dit bezwaar enigszins ondervangen door het openingsartikel ('Aloofness and neutrality as topical subjects'), dat speciaal voor deze bundel is geschreven, maar dit geeft meer een rode draad voor de andere hoofdstukken dan dat het algemene conclusies bevat.

Het zijn uiteraard alle historische studies, maar enkele ervan zijn zeer relevant voor het heden. Blijkens de studie van Wels kende Nederland na de afscheiding van België een 'identiteitscrisis' die pas na 1848 geleidelijk werd opgelost toen ons land zijn plaats in de wereld begon te vinden. Men kan zich de vraag stellen in hoeverre onze buitenlandse politiek thans weer een dergelijke identiteitscrisis

ondergaat, nu met name onze plaats in het conflict tussen Oost en West in het algemeen en onze plaats binnen het westelijke bondgenootschap meer in het bijzonder allerwegen in discussie is. Wels is het niet eens met de tegenwoordig vaak gehoorde stelling dat de huidige vredesbeweging het oppakken van een oude draad zou betekenen, waarbij de tijd van Nederland als 'trouwe bondgenoot' slechts een opmerkelijke uitzondering zou zijn geweest. Wels onderscheidt de (oude) *neutraliteit* scherp van het tegenwoordig door sommigen aangehangen *neutralisme*. Afzijdigheid en neutraliteit werden in sterke mate gekenmerkt door passiviteit en immobilisme. Daarvan was met name sprake in de laatste decennia van de vorige eeuw:

'In many cases the duties of the foreign service were confined to observation and reporting. This passivity sometimes led to Dutch representatives abroad becoming somewhat isolated in the semi-official diplomatic intercourse. In fact, diplomats who only want to be told things, and are never able to offer information in return, tend to be gradually left out. In the long run the passive policy made for a certain immobility' (blz. 59).

Merkwaardig is dat Wels de neutraliteitsperiode laat doorlopen tot na de Tweede Wereldoorlog en pas laat ophouden met de opheffing van de afdeling Juridische Zaken binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken in 1950. Dat is later dan het meer gebruikelijke jaartal 1943, toen Van Kleffens in een radioboodschap de contouren schetste van het latere Atlantische bondgenootschap (1), of 1948, het jaar van de oprichting van het Pakt van Brussel. Wels geeft geen nadere toelichting op zijn afwijking van deze meer geijkte opvatting.

Het verschil tussen de toenmalige neutraliteit en de thans bij sommigen bestaande hang naar een zekere mate van neutralisme ziet Wels voornamelijk in de veel grotere betrokkenheid van het laatste bij het wereldgebeuren: men wenst geen deel uit te maken van de strijd tussen Oost en West en *daarmee* een bijdrage te leveren aan de wereldvrede. Dat is iets heel anders dan de vroegere tendentie naar afzijdigheid van het wereldgebeuren. Wat beide echter gemeen hebben is een zeker gevoel van morele superioriteit. Een buitenlandse politiek gebaseerd op neutraliteit was niet alleen verstandiger, maar stond ook op een moreel hoger peil:

'After 1870 the tendency arose to attribute this realistic policy of independence not primarily to Dutch self-interest... but to what one might call the mission of Holland. According to this view, Holland was predestined to be aloof and neutral, qualities readily associated with unselfishness. This train of thought was then completed by the conclusion that Dutch foreign policy was morally at a much higher level than that of most other powers, which were guided mainly by considerations of power politics'. (blz. 60).

Soortgelijke tendenties treft men ook wel aan binnen de huidige vredesbeweging, die zich ook op een moreel hoogstaander (immers anti-oorlogs) standpunt meent te